

FRANZ KAFKA

DÖNÜŞÜM

Çeviri: AHMET CEMAL

TAM
METİN

♥ can

FRANZ KAFKA
DÖNÜŞÜM

FRANZ KAFKA
DÖNÜŞÜM

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren
Ahmet Cemal

♥can

Türkiye'de sadece Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş. tarafından yayımlanacak olan Minikitap™ dizisi (özgün ismiyle Flipback®/Dwarsligger®), Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) girişimidir. Minikitap™ hafiflik, dayanıklılık ve pratikliği esas alan yeni bir kitap formatıdır. Hollanda'da Jongbloed bv tarafından Can Yayınları için özel olarak üretilen, elinizde tuttuğunuz Minikitap™, Indoprint kâğıdı ve patentli mizanpajı sayesinde yüzlerce sayfalık bir kitabın tamamını bu küçük boyutta bile keyifle okunan bir esere dönüştürüyor. Minikitap™ yayıncılık ve matbaacılıkta yüz elli yılı aşkın deneyimiyle Avrupa'nın tarihî firmalarından olan Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) tarafından tasarlanmıştır.

Elinizdeki kitap, Bolleré Thin Paper (www.bollerethinpapers.com) tarafından üretilen Indoprint kâğıdı basılmıştır. Klorür veya sülfür çevreye zararsız özel bir kâğıt içermeden, FSC® sertifikalı Indoprint kâğıdı, hamurundan üretilmiştir.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Mizanpaj uygulama: Bahar Kuru Yerek

Baskı ve cilt: Jongbloed bv, Marktweg 73a, 8444 AB Heerenveen, Hollanda

ISBN 978-975-07-3129-7

Die Verwandlung, Franz Kafka

© 1986, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır ve korunmaktadır. Yayınevinin izni olmadan eser hiçbir şekilde çoğaltılamaz,

Minikitap™ formatı 3. kişiler tarafından yurt içinde kullanılamaz.

Uluslararası patent hakları n°EP 07 768892.

Can Yayınları'nda 1. basım: 1986

Minikitap™ formatında 1. basım: Mart 2016

Bu kitabın 1. baskısı 30 000 adet yapılmıştır.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750731297

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

FRANZ KAFKA, 1883'te Prag'da doğdu. Kafka'nın ailesiyle olan ilişkisi, Yahudi asıllı oluşu, içinde yaşadığı toplum ve siyasal ortam, çevresine yabancılaşmasını kolaylaştırdı. 1906'da hukuk doktorasını tamamlayan Kafka'nın ilk yapıtları *Bir Kavganın Tasviri* ve *Taşrada Düşün Hazırlıkları*, 1912'den önce yayımlandı. 1912'den başlayarak *Dönüşüm*, *Amerika*, *Dava* adlı başyapıtları birbirini izledi. *Ceza Kolonisinde* adlı öyküsü –suç sorununu işlemesi açısından– *Dava* ile ilişkiliydi. Vereme yakalanan Kafka, 1924'te Viyana yakınlarındaki Kierling Sanatoryumu'nda öldü ve Prag'da toprağa verildi. *Şato* adlı son romanı yarım kalan Kafka, yapıtlarında çağımız insanının korkularını, yalnızlığını, kendi kendine yabancılaşmasını ve çevresiyle iletişimsizliğini dile getirdi. Kafka, tüm yapıtlarının yakılmasını vasiyet etmiş olsa da, dostu Max Brod bu isteğini yerine getirmede ve onun eserini XX. yüzyıl edebiyat tarihine kazandırdı.

AHMET CEMAL, 1942'de İzmir'de doğdu. St. Georg Avusturya Lisesi ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Yazko Çeviri* dergisini yönetti. Hölderlin, Kleist, Brecht, Canetti, Remarque, Celan, Zweig, Musil, Trakl, Benjamin, Kafka, Lukács, Fischer, Bachmann, Goethe, Paz gibi yazar ve şairlerin yapıtlarını dilimize kazandırdı. Deneme kitaplarının yanı sıra *Dokunmak* adlı öykü kitabı ile *Kıyıda Yaşamak* adlı romanı yayımlandı. Çeviri edebiyatına yaptığı hizmetlerden ötürü Avusturya Federal Cumhuriyeti Altın Liyakat Nişanı'nı ve 2010 yılı Tarabya Çeviri Ödülleri Almancadan Türkçeye Büyük Çeviri Ödülü'nü aldı.

Franz Kafka'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dava, 1999

Amerika, 2006

Ceza Kolonisinde, 2007

Babaya Mektup, 2008

Bir Kavganın Tasviri, 2009

Milena'ya Mektuplar, 2009

Tezer Özlü için, ölümlle kesilmiş bir dostluğun ve
ortak Kafka sevgimizin anısına

Ahmet Cemal

Gregor Samsa bir sabah bunaltıcı düşlerden uyandıığında, kendini yatağında dev bir böceğe dönüşmüş olarak buldu. Zırh gibi sertleşmiş sırtının üstünde yatmaktaydı ve başını biraz kaldırdığında bir kubbe gibi şişmiş, kahverengi, sertleşen kısımların oluşturduğu yay biçimi çizgilerle parsellere ayrılmış karnını görüyordu; karnının tepesindeki yorgan neredeyse tümüyle yere kaymak üzereydi ve tutunabileceği hiçbir nokta kalmamış gibiydi. Gövdesinin çapıyla karşılaştırıldığında acınası incelikteki çok sayıda bacak, gözlerinin önünde çaresizlik içersinde, parıltılar saçarak sallanıp durmaktaydı.

“Ne olmuş bana böyle?” diye düşündü. Gördüğü, düş değildi. Biraz küçük ama normal, yani içinde insanlar yaşasın diye yapılmış olan odası, ezbere bildiği dört duvarın arasında eskiden nasılsa, şimdi de öyleydi. Üstünde paketten çıkarılmış kumaş örneklerinin –Samsa’nın uğraşı, pazarlamacılıktı– yayılı olduğu masada, kısa süre önce resimli bir dergiden kesip altın yıldızlı güzel bir çerçeveye yerleştirmiş olduğu bir resim asılıydı. Kürk şapkalı ve kürk atkılı bir kadın vardı resimde; kadın, kollarının dirsekten aşağı kalan kısımlarını tümüyle içine alan ağır bir kürk manşonu, dimdik oturduğu yerden izleyiciye doğru kaldırır gibiydi.

Gregor, daha sonra bakışlarını pencereye yöneltti ve kasvetli

hava yüzünden –yağmur damlalarının pencerenin çinko pervazına çarptığı duyuluyordu– içini büyük bir hüzün kapladı. “Biraz daha uyusam ve bütün bu saçmalıkları unutsam, nasıl olur,” diye düşündü, gelgelelim bunu gerçekleştirebilmesi tümüyle olanaksızdı, çünkü Gregor Samsa sağ yanına yatıp uymaya alışkındı, oysa o andaki durumu kendini böyle bir konuma getirmesine izin vermiyordu. Sağına dönmek için ne denli güç harcarsa harcasın, yine sırtüstü konumuna geri dönüyordu. Başarmayı belki yüz kez denedi, çırpınan bacaklarını görmemek için gözlerini kapattı ve ancak yan tarafında o âna değin yabancı olduğu, hafif, derinden gelen bir acı duymaya başladıktan sonradır ki, çabalamayı kesti.

“Aman Tanrım,” diye düşündü, “ne kadar da yorucu bir uğraş seçmişim meğer! Günlerim hep yolculuk etmekle geçiyor. İşin bu yanı, mağazadaki asıl masabaşı işine oranla çok daha yıpratıcı, üstelik yolculuğun benim için bir de aktarma trenlerin peşinden koşmak, düzensiz ve kötü yemeklere yargılı olmak, insanlarla sürekli değişen, asla süreklilik kazanamayan, hep içtenlikten uzak ilişkiler kurmak zorunluluğu gibi sıkıntıları da var. Şeytan alsın bütün bunları!” Karnının üstünde hafif bir kaşıntı duyumsadı; başını daha iyi kaldıracak için, sırtüstü konumda ağır ağır yatağın başucuna doğru süründü; kaşınan yeri buldu; burada ne olduğunu anlayamadığı bir sürü küçük ve beyaz nokta vardı; ayaklarından birini oraya dokundurmak istediye de, hemen geri çekti, çünkü değmesiyle birlikte her yanını bir titreme nöbeti kaplamıştı.

Yine eski konumuna kaydı. “Bu erken kalkma yok mu,” diye düşündü, “insanı aptala çeviriyor. İnsanın uykusunu alması ge

rekir. Başka pazarlamacılar harem kadınları gibi yaşıyorlar. Örneğın ben aldığım siparişleri firmaya iletmek üzere öğlen-
den önce otele geri döndüğümde, ötekiler daha kahvaltıda
oluyorlar. Ben patronuma böyle bir şey yapmaya kalkışsam, he-
men o anda kapı dışarı edilirim.

Ama kim bilir, belki de çok iyi olurdu böyle bir şey benim
için. Annemle babam yüzünden kendimi tutuyor olmasaydım
eğer, işimden çoktan ayrılırdım, patrona çıkar ve ne düşündü-
ğümü olduğu gibi söyledim. O zaman kürsüsünden düşerdi
herhalde! Üstelik kürsüye oturup çalışanlarla öyle, yani yüksek-
ten konuşmak da başlı başına tuhaf bir davranış, hele kendisiyle
konuşulan görevlinin, patronun kulağının ağır işitmesi nede-
niyle kürsüye iyice yaklaşmak zorunda olduğu da göz önünde
tutulursa. Öte yandan, henüz tüm ümitlerin yitirilmiş olduğu
da söylenemez; annemle babamın patrona olan borçlarını öde-
meye yetecek parayı bir kez biriktirdim mi –ki daha beş altı yıl
sürebilir bu–, o zaman mutlaka yapacağım düşündüğümü. İş
kökünden bitireceğim. Ama şimdilik yataktan çıkmak zorun-
dayım, çünkü trenim saat beşte kalkıyor.”

Ve gece masasının üstünde işlemekte olan çalar saate baktı.
“Aman Tanrım!” diye düşündü. Saat altı buçuktu ve akreple yel-
kovanın ilerleyişi sürmekteydi, saat buçuğu bile geçmiş, yediye
çeyrek kalaya yaklaşmıştı. Yoksa çalmamış mıydı saat? Yatak-
tan, saatin doğru, yani dörde kurulmuş olduğu görülüyordu;
hiç kuşkusuz çalmıştı da. Evet ama çaları, eşyaları yerinden oy-
natacak denli güçlü olan saati duymayıp uyumayı sürdürmüş
olması düşünülebilir miydi? Gerçi sakın uyumuş olduğu söyle-
nemezdi ama herhalde o ölçüde de derin olmuştu uykusu. Peki

şimdi ne yapacaktı? Bundan sonraki tren saat yedide kalkıyordu; o trene yetişebilmek için deli gibi acele etmesi gerekirdi, üstelik kumaş örnekleri de daha sarılmamıştı ve Gregor Samsa kendini hiç de çok dinlenmiş, çok canlı duyumsamıyordu. Trene yetişse bile, patronun bir öfke nöbetine yakalanmasını önleyemezdi, çünkü onu karşılamak için saat beş trenini beklemiş olan ve mağazanın ayak işlerine bakan görevli, onun treni kaçırdığını patrona çoktan haber vermiş olmalıydı. Patronun kayıtsız şartsız uşağı olan bu adamda ne kişilik, ne de akıl vardı. Peki, hasta olduğunu söyleyip işe gitmese? Böylesi, çok nahoş ve kuşku uyandırıcı bir davranış olurdu, çünkü Gregor beş yıllık hizmeti boyunca bir kez bile hastalanmamıştı. Patron, kesinlikle yanına sigorta doktorunu da alıp gelir, annesiyle babasını oğullarının tembelliğinden ötürü suçlar ve tüm itirazları sigorta doktoruna atıfta bulunarak geçersiz kılardı; bu doktora göre dünyada yalnızca son derece sağlıklı ama işten kaçan insanlar vardı. Ama doktor, şimdi kendisinin olayında gerçekten tümüyle haksız sayılabilir miydi? Çünkü Gregor, uzun bir uykunun ardından hakikaten gereksiz bir mahmurluğun dışında, kendini çok iyi hissediyordu ve üstelik çok da büyük bir iştahı vardı. Gregor bütün bunları, yataktan çıkıp çıkmama konusunda bir karara varmaksızın, hızla kafasından geçirdiği sırada –saat yediye çeyrek kalayı vurmuştu–, yatağının başucundaki kapıya dikkatle vuruldu. “Gregor,” diye seslendi bir ses –annesiydi–, “saat yediye çeyrek var. Sen yola gitmeyecek miydin?” O yumuşak ses! Gregor, kendi yanıt veren sesini duyduğunda korktu, bunun eski sesi olduğu herhalde kesindi; ama bu sese alttan alta bastırılması olanaksız, acı bir ısıklık da karışıyor ve bu ısıklık,

Franz Kafka'nın 1915'te yayımlanan *Dönüşüm* adlı öyküsü, yazarın, anlatım sanatının doruğuna ulaştığı bir eserdir. Küçük burjuva çevrelerindeki yozlaşmış aile ilişkilerini en ince ayrıntılarına kadar irdeleyen bu uzun öykü, aynı zamanda toplumun dayattığı, işlevini çoktan yitirmiş kalıplara bilinç düzeyinde başkaldıran bireyin tragedyasını çarpıcı bir biçimde dile getirir.

Kitabın Değişim olarak bilinen adının gerçekte *Dönüşüm* olduğu, ifadesini Ahmet Cemal'in açıklamasında bulur: "Gregor Samsa'nın bir sabah kendini yatağında bir böcek olarak bulması, salt bir değişim değil fakat 'başkalaşım'dır. O, insanlığını koruyarak bazı değişiklikler geçirmişti; artık farklı bir canlı türü olmuştur."

Bu açıklama, Kafka'nın eserini tanımlarken kullandığı ifadeyle de örtüşür: "Herkes, beraberinde taşıdığı bir parmaklığın ardında yaşıyor. Şimdi hayvanlarla ilgili bunca şey yazılmasının nedeni de bu. Özgür ve doğal bir yaşama duyulan özlemin ifadesi. Oysa insanlar için doğal yaşam, insanca yaşamdır. Ama bunu anlamıyorlar. Anlamak istemiyorlar. İnsan gibi yaşamak çok güç, o nedenle hiç olmazsa kurgusal düzeyde bundan kurtulma isteği var... Hayvana geri dönüyor. Böylesi, insanca yaşamaktan çok daha kolay."

10

